

Sygn. akt III AUa 2099/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 kwietnia 2017 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Irena Różańska-Dorosz (spr.)

Sędziowie: SSO del. Izabela Głowacka-Damaszko

SSA Monika Kiwiorska-Pająk

Protokolant: Marcin Guzik

po rozpoznaniu w dniu 25 kwietnia 2017 r. we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy z wniosku **Z. P.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L.**

o emeryturę

na skutek apelacji Z. P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Legnicy Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 25 października 2016 r. sygn. akt V U 722/16

I. oddala apelację;

II. zasądza od wnioskodawcy na rzecz strony pozwanej kwotę 270 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 20 maja 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. odmówił Z. P. prawa do emerytury z powodu nieudowodnienia przez niego 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

Wskutek zaskarżenia decyzji sprawę rozpoznał Sąd Okręgowy w Legnicy Wydział V Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, który wyrokiem z dnia 25 października 2016 r. oddalił odwołanie wnioskodawcy i zasądził od Z. P. na rzecz organu rentowego kwotę 360 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd pierwszej instancji wydał w oparciu o następująco ustalony stan faktyczny:

Z. P., urodzony (...), na dzień 1 stycznia 1999 r. wykazał 25 lat okresów składkowych, nieskładkowych i uzupełniających, przystąpił do OFE, lecz złożył wnioski o przekazanie zgromadzonych tam środków za pośrednictwem ZUS na dochody

budżetu państwa. Wnioskodawca udowodnił także 8 lat, 11 miesięcy i 8 dni wykonywania pracy w szczególnych warunkach.

W okresie od 10 grudnia 1979 r. do 6 października 1986 r. wnioskodawca był członkiem Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Z. i był w tej spółdzielni zatrudniony jako traktorzysta wynagradzany według zasad obowiązujących członków spółdzielni.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołanie wnioskodawcy nie zasługiwało na uwzględnienie. Sąd ten, przytaczając treść art. 184 i art. 32 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz § 4 i § 2 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wskazał, że w sprawie sporną kwestią wymagają było czy wnioskodawca posiadał 15 lat pracy w szczególnych warunkach, w szczególności, czy we wskazanym w odwołaniu okresie wykonywał pracę w szczególnych warunkach, w ramach pracowniczego stosunku pracy.

Jak stwierdził Sąd z dokumentacji zebranej w aktach ubezpieczeniowych wynika, że w okresie od 10 grudnia 1979 r. do 6 października 1986 r. wnioskodawca był członkiem Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Z. i był w tej spółdzielni zatrudniony i wynagradzany według zasad obowiązujących członków spółdzielni. Posiadał zatem status ubezpieczonego spółdzielcy. Podstawy pracy wnioskodawcy w spornym okresie nie stanowiła umowa o pracę.

Sąd ten zauważył, że praca w charakterze członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie daje prawa do przejścia na emeryturę w wieku niższym niż podstawowy wiek emerytalny z uwagi na zatrudnienie w szczególnych warunkach, o których mowa w art. 32 ustawy emerytalnej. Sąd Okręgowy podkreślił, że z jednoznacznego brzmienia powołanego przepisu wynika, że przepisy art. 32 ustawy emerytalnej obejmują pracę wykonywaną w ramach stosunku pracy, a nie stosunku członkostwa w spółdzielni. Tym samym, do okresu pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze nie wlicza się okresu pracy wykonywanej w ramach członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2005 r., I UK 142/04, OSNP 2005/17/272, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2005 r., II UK 136/04, LEX nr 602703, wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Łodzi z dnia 20 marca 2003 r., II SA/Łd 2276/01, Pr. Pracy 2003/9/42). Okres zatrudnienia w rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie jest zaliczany do pracy w szczególnych warunkach do uzyskania wcześniejszej emerytury. Jej członek nie jest bowiem pracownikiem, a tylko on ma prawo do takiego świadczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 2012 r., I UK 384/11).

Wobec powyższego, jak ocenił Sąd pierwszej instancji, nawet gdyby wykonywana przez wnioskodawcę we wskazanym okresie praca odpowiadała pracom w warunkach szczególnych, wymienionym w omawianym wykazie A, okres jego zatrudnienia w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Z. nie mógłby zostać zaliczony do stażu pracy w warunkach szczególnych, uprawniającego do wcześniejszej emerytury zgodnie z powołanymi wyżej przepisami, bowiem praca ubezpieczonego nie była wykonywana na podstawie stosunku pracy, lecz w ramach członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej.

W konsekwencji Sąd ten stwierdził, że odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie, albowiem ze względu na łączny okres, krótszy od wymaganych co najmniej 15 lat, ubezpieczony nie wykazał wymaganego okresu pracy w szczególnych warunkach.

Z powyższym wyrokiem nie zgodził się wnioskodawca, zaskarżając wyrok w całości. Orzeczeniu zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, mający wpływ na jego treść, a polegający na przyjęciu, że wnioskodawca w okresie od 1 grudnia 1979 r. do 6 października 1986 r. nie wykonywał pracy na podstawie stosunku pracy, lecz w ramach członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej, co uniemożliwia zaliczenie tego okresu do stażu pracy w warunkach szczególnych, podczas gdy z analizy zeznań wnioskodawcy i powołanych w sprawie świadków, a także świadectwa pracy z 6 października 1986 r., wystawionego przez RSP w Z. wynika, że był on

zatrudniony w RSP na stanowisku traktorzysty, a stosunek pracy został rozwiązany na prośbę pracownika, co świadczy o tym, że wykonywał pracę na podstawie stosunku pracy w warunkach szczególnych.

Wskazując na powyższe apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zaliczenie wnioskodawcy do stażu pracy spornego okresu pracy w RSP w Z. i przyznanie świadczenia emerytalnego oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz wnioskodawcy kosztów postępowania wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Organ rentowy, w odpowiedzi na apelację, wniósł o jej oddalenie jako bezzasadnej oraz zasądzenie na swoją rzecz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawcy nie zasługuje na uwzględnienie.

Wbrew zarzutom apelującego Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych i wyczerpujących ustaleń w zakresie stanu faktycznego sprawy, jak też zastosował właściwe przepisy prawne, które przytoczył i przeanalizował w pisemnym uzasadnieniu wyroku. Sąd Apelacyjny w pełni przychylił się do powyższych ustaleń oraz dokonanej przez Sąd pierwszej instancji wykładni przepisów.

Jedyną kwestią sporną pomiędzy stronami było spełnienie przez wnioskodawcę przesłanki udowodnienia co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych lub szczególnym charakterze. W szczególności chodziło o ocenę czy za taką pracę można uznać okres zatrudnienia wnioskodawcy w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Z. od 10 grudnia 1979 r. do 6 października 1986 r., kiedy Z. P. był traktorzystą. Nie ulega przy tym wątpliwości, że zaliczenie tego okresu, wynoszącego 6 lat, 9 miesięcy i 26 dni, do już uznanego przez organ rentowy okresu w wymiarze 8 lat, 11 miesięcy i 18 dni, spowodowałoby przyznanie wnioskodawcy spornego świadczenia.

Przypomnieć w tym miejscu należy, że prawo do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze przysługuje w sytuacji łącznego spełnienia warunków ściśle określonych m. in. w przytoczonych przez Sąd pierwszej instancji przepisach art. 184 ust. 1 oraz art. 32 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j.: Dz.U.2016.887 ze zm.) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U.1983.8.43). Poza udowodnieniem ukończenia odpowiedniego wieku emerytalnego i nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego, chodzi także o spełnienie warunku posiadania określonego w wymienionych przepisach okresu składkowego i nieskładkowego oraz przede wszystkim udowodnienie, że przez co najmniej 15 lat praca była wykonywana w warunkach szczególnych. Rodzaje prac wykonywanych w szczególnych warunkach i szczególnym charakterze określają przepisy ww. rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. (§ 4 – 15 oraz w wykazach stanowiących załącznik do tego aktu).

Podkreślenia w tym miejscu wymaga, co jest niezwykle istotne w odniesieniu do rozpoznawanej sprawy, że z przepisów art. 32 ustawy o emeryturach i rentach oraz ww. rozporządzenia wynika jednoznacznie, że przewidziana w nim możliwość przyznania emerytury w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1 tej ustawy dotyczy przypadków wykonywania pracy tylko przez pracowników i pod warunkiem, że byli lub są oni zatrudnieni w tzw. szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Wnioskodawca opiera swoją apelację na twierdzeniu, że jako członek Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Z. w spornym okresie wykonywał swoją pracę na podstawie stosunku pracy, o czym świadczy choćby zapis w świadectwie pracy, że stosunek pracy został rozwiązany na prośbę pracownika.

Odnosząc się do twierdzeń wnioskodawcy szczególnego podkreślenia wymaga, że kwestia charakteru zatrudnienia w rolniczych spółdzielniach produkcyjnych w kontekście nabycia uprawnień do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych była już wielokrotnie przedmiotem rozważań sądów. W tej kwestii wypowiedział się Sąd Najwyższy m.in. w wyroku z dnia 18 stycznia 2005 r., II UK 136/04 stwierdzając, że przepisy art. 32 ustawy o emeryturach i rentach

obejmują pracę wykonywaną w ramach stosunku pracy, a nie stosunku członkostwa w spółdzielni. Podobnie stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 kwietnia 2012 r., w sprawie I UK 384/11 (LEX 1212661) przyjmując, że okres zatrudnienia w rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie jest zaliczany do pracy w szczególnych warunkach wymaganych do uzyskania wcześniejszej emerytury. Jej członek nie jest bowiem pracownikiem, a tylko on ma prawo do takiego świadczenia. W uzasadnieniu tego orzeczenia Sąd Najwyższy wyraził pogląd, który w pełni podziela Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym sprawę, że „wykonywanie pracy na podstawie ważnego stosunku członkostwa wyklucza kwalifikowanie jej jako stosunku pracy. Stosownie do art. 22 § 1 k.p., przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca - do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem. Z kolei w myśl art. 22 § 1¹ k.p. zatrudnienie w warunkach określonych w § 1 jest zatrudnieniem na podstawie stosunku pracy, bez względu na nazwę zawartej przez strony umowy. Zatrudnienie wynikające ze stosunku członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie odpowiada warunkom opisanym w art. 22 § 1 k.p., bowiem z jego istoty wynikają prawa i obowiązki niewystępujące w stosunku pracy, a wynikające z art. 18 Prawa spółdzielczego, np. prawo do uczestniczenia w walnym zgromadzeniu lub zebraniu grupy członkowskiej, do wybierania i bycia wybieranym do organów spółdzielni, do udziału w nadwyżce bilansowej, do świadczeń spółdzielni w zakresie jej statutowej działalności oraz prawo do zaskarżania uchwał walnego zgromadzenia spółdzielni (art. 42 § 4 Prawa spółdzielczego), obowiązek wniesienia wkładu (art. 152 Prawa spółdzielczego)”.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela wyrażoną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku argumentację Sądu Okręgowego. Wbrew zarzutom apelującego ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika, że wnioskodawca w spornym okresie był członkiem Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Z., o czym świadczą karta ewidencji pracy i dochodów ubezpieczonego-spółdzielcy, pochodząca z tego okresu oraz zeznania samego Z. P., który wprost stwierdził, że był w tym czasie członkiem tej spółdzielni. W tym miejscu należy podkreślić, że nawet jeśli rodzaj świadczonej przez wnioskodawcę pracy w spółdzielni zbliżony był do pracy wykonywanej w „systemie pracowniczym”, to jednak nie można pominąć ww. okoliczności, które doprowadziły do słusznego ustalenia, że w okresie, którego dotyczy spór, wnioskodawca nie pozostawał w stosunku pracy, lecz wykonywał pracę na rzecz rolniczej spółdzielni produkcyjnej w następstwie ciążącego na nim obowiązku członkowskiego. Z tego względu nie ma podstaw, by zaliczyć mu ten okres jako okres zatrudnienia w szczególnych warunkach z tej przyczyny, że w tym czasie nie był pracownikiem. W tym miejscu należy zaznaczyć, że prawo i obowiązek świadczenia pracy w rolniczej spółdzielni produkcyjnej wynika ze stosunku członkostwa w spółdzielni, a prawa i obowiązki członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych są uregulowane w odmienny sposób od praw i obowiązków pracowniczych. Aktem regulującym wykonywanie pracy przez członków spółdzielni była w spornym okresie ustawa z 17 lutego 1961 r. o spółdzielniach i ich związkach (Dz.U.61.12.61), która obowiązywała do 1 stycznia 1983 r. oraz ustawa z 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze (t.j.:Dz.U.2016.21), która obowiązuje od 1 stycznia 1983 r. Art. 113 ustawy z 1961 r. stanowił, że zdolny do pracy członek spółdzielni produkcyjnej ma prawo i obowiązek pracować w spółdzielni w zakresie ustalonym przez statut lub uchwałę walnego zgromadzenia. Z kolei art. 114 § 1 stanowił, że mogą być zatrudnieni oprócz członków także ich domownicy, inne zaś osoby jedynie dorywczo dla zapobieżenia stratom gospodarczym. W myśl § 2 art. 114 spółdzielnia mogła zatrudniać czasowo lub na stałe osoby nie będące członkami ani domownikami członków przy wykonywaniu prac wymagających szczególnych kwalifikacji, jakich członkowie nie posiadają. Także obowiązujący od 1 stycznia 1983 r. art. 155 § 1 prawa spółdzielczego stanowi, że zdolny do pracy członek spółdzielni ma prawo i obowiązek pracować w spółdzielni w rozmiarze ustalonym corocznie przez zarząd, stosownie do potrzeb wynikających z planu działalności gospodarczej spółdzielni. Możliwe jest także zatrudnienie osób niebędących członkami spółdzielni na mocy art. 157 ustawy, zgodnie z którym spółdzielnia poza członkami i domownikami może zatrudniać stosownie do swoich potrzeb również inne osoby na podstawie umowy o pracę lub na podstawie innego stosunku prawnego, którego przedmiotem jest świadczenie pracy. Z przepisów tych wynika dostatecznie, że członkowie spółdzielni produkcyjnej mogą świadczyć pracę na rzecz spółdzielni wyłącznie w oparciu o stosunek członkostwa. Umowa o pracę lub umowy cywilnoprawne mogą zaś być zawierane jedynie z osobami, które nie są członkami rolniczej spółdzielni produkcyjnej. Tak więc członek rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie może świadczyć pracy na podstawie umowy o pracę.

Biorąc pod uwagę powyższe Sąd Apelacyjny stwierdza, że zebrany materiał dowodowy został poddany prawidłowej ocenie przez Sąd pierwszej instancji, zgodnie z zasadą swobodnej oceny dowodów i w konsekwencji Sąd Okręgowy słusznie uznał, że wnioskodawca nie spełnił warunków do przyznania mu spornego świadczenia. Trafnie Sąd ten ocenił bowiem, że praca wnioskodawcy w charakterze traktorzysty wynikała ze stosunku członkostwa w spółdzielni.

Mając to na uwadze Sąd Apelacyjny oddalił apelację wnioskodawcy na podstawie art. 385 k.p.c.

Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego zostało wydane na podstawie art. 98 k.p.c. i § 10 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

SSO del. Izabela Głowacka-Damaszko SSA Irena Różańska-Dorosz SSA Monika Kiwiorska-Pająk

R.S.